

**PROF. DR. SC. ANĐELKO WOLF
(1922.–2007.), UGLEDNI EPIDEMIOLOG I
DERMATOVENEROLOG**

**PROFESSOR ANĐELKO WOLF, MD, PhD.
(1922-2007), EMINENT EPIDEMIOLOGIST AND
DERMATOVENEROLOGIST**

Franjo Gruber, Zdravko Periš

SUMMARY

Professor Anđelko Wolf graduated medicine from the University of Zagreb School of Medicine in 1947. First he specialised in epidemiology and became head of the Brucellosis Centre in Rijeka for the Istria region. Later he also specialised in dermatovenerology at the Department for Skin and Venereal diseases in Rijeka. He passed the specialty board exam in dermatovenerology in 1958 and became teaching assistant. In 1973, he became assistant professor and in 1981 full professor. At the Department he founded the Laboratory for Mycology and allergology. Later he focused on occupational skin diseases and photodermatology. His doctoral thesis was on the action of light on the skin. He chaired the Clinic and was a member of various Hospital and Medical School committees. He was an excellent clinician undergraduate and graduate student teacher in Rijeka and Zagreb. He published around eighty papers on dermatology, but also on the necessity to reform medical studies.

Key words: *history of medicine, 20th century; epidemiology, dermatovenerology, photobiology, Anđelko Wolf, Rijeka, Croatia*

Prof. dr. Anđelko Wolf (1922.–2007.)

Prof. dr. sc. Anđelko Wolf rođen je u Slavonskom Šamcu 22. veljače 1922. godine. Gimnaziju je pohađao u Zagrebu gdje je nakon mature upisao studij medicine na Medicinskom fakultetu i diplomirao 1947. godine. Nakon studija u prvim poratnim godinama kratko je vrijeme radio kao liječnik opće prakse u Brinju. Potom je specijalizirao epidemiologiju i bakteriologiju, a specijalistički ispit položio je 1950. u Beogradu [1]. Kao specijalist epidemiolog radio je u Sisku i vodio Sanitarно-epidemiološku stanicu. Neko vrijeme radio je u Centralnom higijenskom zavodu u Zagrebu. Potom dolazi u Rijeku i radi od 1952. do 1954. u Higijenskom zavodu. Tih je godina radio na suzbijanju velike epidemije bruceloze u Istri, koja je u vrijeme Drugoga svjetskog rata bila importirana iz Italije, angažirajući se na serološkoj dijagnostici bolesti u ljudi i životinja, te je pronašao mogućnost lakšeg načina priprema Brucel-antigena. Od 1952. do 1954. bio je voditelj Centra za brucelozu Istre i Slovenskog primorja, koji se nalazio u Kumičićevoj ulici na Sušaku [2].

Nakon suzbijanja epidemije, prestala je potreba za takvim centrom pa se dr. Anđelko Wolf 1954. zaposlio u riječkoj općoj bolnici Braća dr. Sobol na Odjelu za kožne i spolne bolesti gdje je radio pod vodstvom prof. Dušana Jakca [1]. Naime, tih se godina pretežan broj bolesnika liječio na odjelu zbog bolesti izazvane mikroorganizmima piodermije, scabies,

gljivične infekcije i spolne bolesti. Specijalistički ispit iz dermatovenerologije položio je na Zagrebačkoj klinici 1958. [3] kod akademika Franje Kogoja. Već 1955. održavao je predavanja i vježbe medicinskim sestrama iz predmeta dermatovenerologija na Medicinskoj školi u Rijeci. Nakon osnutka Medicinskog fakulteta u Rijeci 1955., izabran je 1959. za asistenta za predmet dermatovenerologija [3]. Usavršavao se iz područja alergologije u alergološkom laboratoriju Klinike za kožne i spolne bolesti u Zagrebu, potom je tri mjeseca proveo na klinici u Lyonu kod prof. dr. Henryja Thiersa [1]. Stečena znanja i iskustva prenio na Odjel u riječkoj bolnici. U svojoj karijeri od asistenta do redovnog profesora i predstojnika Klinike napredovao je s puno rada i odricanja, bez ikakvih protekcija. Svoje znanje i iskustvo iz epidemiologije i bakteriologije primijenio je ubrzo u praksu na odjelu. Osnovao je mikološki laboratorij, što je umnogome unaprijedilo dijagnostiku i terapeutiku gljivičnih bolesti kože i potpomoglo nastavi i istraživanjima. Usavršio je i dijagnostiku bakterijskih spolnih bolesti. U to je vrijeme izdao skripte pod nazivom *Mikologija i Dermatovenerologija za medicinske sestre*. Prof. Anđelko Wolf bio je poliglot; osim hrvatskoga, govorio tečno i njemački i francuski jezik, a služio se engleskim i talijanskim, što mu je omogućavalo praćenje svih relevantnih stručnih časopisa u knjižnici Odjela. Bio je čovjek s iznimnom energijom, profinjenom duhovnošću, veliki intelektualac koji je stalno težio k višem i boljem. To su dobro znale kolege brojnih generacija koje su specijalizirale u Rijeci i bile u kontaktu s njime. Zamjenikom predstojnika Klinike za dermatovenerologiju bolnice "Braća dr. Sobol" postaje 1963. Doktorirao je 1972. u Zagrebu disertacijom pod naslovom "Uloga svjetla u nastanku patoloških zbivanja u koži" [4]. Iste je godine stekao naziv primarijusa i izabran je za docenta za predmet dermatovenerologija. Izvanrednim profesorom postaje 1976., a redovnim 1981. [5].

U riječkoj bolnici bio je član Savjeta te član Komisije za opća akta (1968.–1972.). Predstojnik Klinike i pročelnik Katedre za dermatovenerologiju postaje 1977., nakon umirovljenja profesora Dušana Jakca, na čelu kojih ostaje do svog umirovljenja 1986. [3]. Zbog zalaganja u struci i postignutih uspjeha u radu, ovoga su skromnog i jednostavnog čovjeka birali na brojne odgovorne položaje u KBC-u i na Medicinskom fakultetu u Rijeci. Svojim kolegijalnim ophođenjem priskrbio je simpatije svih koji su ga poznavali u privatnom i profesionalnom životu. Bio je delegat Medicinskog fakulteta u Odboru za nastavu Riječkog sveučilišta te član Zajednice visokog obrazovanja i fakulteta SRH u Zagrebu. Prodekan za nastavu Medicinskog fakulteta u Rijeci bio je u dva mandata od 1977. do

Uređaj za mjerenje UV zraka

UV radiation meter

1981., a zamjenik direktora Medicinskog fakulteta od 1984. do 1987. [1,5]. Znanstveni i stručni rad profesora Wolfa odnosi se na cjelokupnu dermatovenerologiju. Napose se bavio dermatološkom mikologijom, alergologijom, genodermatozama i profesionalnim dermatozama. Intenzivno se bavio i fotodermatologijom, o čemu svjedoči njegova doktorska disertacija u kojoj je utvrdio da su bolesnici s fotodermatozama činili oko 10 posto svih hospitaliziranih bolesnika. Ispitao je mogućnost razlikovanja fototoksičnih od fotoalergijskih reakcija te uveo *fotopatch* test i objavio brojne publikacije s tog područja [4, 6-11]. U suradnji sa stručnim timom Zavoda za fiziku Medicinskog fakulteta u Rijeci, napravio je aparat za mjerenje osjetljivosti kože na ultraljubičaste zrake i pokušao utvrditi propustljivost kože prema različitim valnim dužinama svjetla, posebice ultraljubičastih zraka, prema lokalizaciji i debljini kože, čime je bitno unapredio rad u jedinici za fotodermatologiju te dao značajan doprinos dermatološkoj znanosti [4,6]. S kolegom dr. Albertom Curlom opisuje 1975. pojavu epidemije mikrosporozе, uzrokovane *microsporium canis* u Rijeci, koja se potom proširila po čitavoj Hrvatskoj [12]. O dermatomikozama i drugim infekcijama kože ostavio je brojne radove [13-21]. Od

1978. vodio je rad na projektu "Profesionalne dermatoze u Primorsko-goranskoj-istarskoj regiji", o čemu je obavio više članaka, samostalno ili sa suradnicima [22-30]. Potom je sudjelovao na projektu "Utjecaj faktora okoline na kožu u riječkoj regiji". Prvi je u Hrvatskoj 1985. istraživao imunološke mehanizme u psorijazi, u suradnji s dr. Jadrankom Markušić [31]. Brojnim generacijama studenata držao je vježbe, seminare i predavanja. Njegova su predavanja bila zanimljiva i jasna. Predavao je i na poslijediplomskom studiju iz kliničke patofiziologije (iz područja alergologije i tropske medicine) u Rijeci te o spolnim bolestima i dermatološkoj mikologiji u Zagrebu. Bio je mentor pri izradi više magisterija (Albert Curl, Zlatka Kovačević-Čabrijan, Franjo Gruber) i doktorata (Nikola Mohar i Franjo Gruber). Objavio je oko osamdeset znanstvenih i stručnih radova u domaćim i inozemnim časopisima te bio autor više poglavlja u dermatološkim udžbenicima. Bio je jedan od osnivača (1960.) i tajnik, a poslije i predsjednik Dermatovenerološke sekcije Hrvatske – Ogranak Rijeka [32]. Aktivno je sudjelovao na brojnim dermatološkim kongresima i simpozijima u zemlji i inozemstvu (Napulj, Venecija, Graz, Trst, Sofija). Bio tajnik VII. kongresa dermatovenerologa Jugoslavije u Rijeci.

Uređivao je časopis *Bilten* (Bolnica Rijeka), bio je član uredništva *Medicine* u Rijeci, a uredio je *Spomenicu povodom 20. obljetnice Medicinskog fakulteta u Rijeci*.

S profesorom Dušanom Jakcom uredio je Zbornik radova 7. kongresa dermatovenerologa Jugoslavije (Rijeka – Opatija 1972.) te bio urednik časopisa *Educatio Medica*, u kojem je, kao i u drugima, iznosio brojne prijedloge o unapređenju studija medicine na našim fakultetima, kako bi bili u korak sa suvremenim tekovinama [33,34].

U ophođenju s ljudima bio je srdačan, dobronamjeran, pravi gospodin, ali i rodoljub i domoljub u pravom smislu riječi.

Prof. Anđelko Wolf je od 1947. bio član Zbora liječnika Hrvatske, od 1965. član Francuskoga dermatološkog društva, a od 1978. član *International Society of Tropical Dermatology*. Bio je i član Hrvatskoga društva za alergologiju i imunologiju. Izabran je za člana Hrvatske akademije medicinskih znanosti 1986. [1]. Tijekom svoga radnog vijeka dobio je brojna priznanja za svoj rad. Dobitnik je srebrne spomen-plakete u povodu 25. obljetnice oslobođenja Rijeke (1970.), Pohvale za osobite zasluge u radu Medicinskog fakulteta u Rijeci (1975.), Povelje i Medalje za izvanredne zasluge u unapređenju Medicinskog fakulteta 1980. te Povelje prigodom 50. obljetnice Medicinskog fakulteta u Rijeci [1,5].

Osim medicine, neizmjerne je volio svoju obitelj: suprugu Zorku, tada primadonu Riječke opere, i kćer Alku. Radi privrženosti svojoj obitelji preselio se, nakon umirovljenja, u Zagreb, da do kraja života bude zajedno s onima koje je najviše volio.

Unatoč golemu napretku biomedicinskih znanosti, biološku prolaznost nemoguće je izbjeći. I danas još uvijek vrijedi ono što je još prije više od dvije tisuće godina rekao Hipokrat – “da su bolest i smrt prirodne pojave koje idu uz život”. Iako smo ga posljednjih godina rijetko vidali i znali da je u odmaklim godinama, a u posljednje smo vrijeme čuli da je teže bolestan, svih nas koji smo ga poznavali, potresla je vijest o njegovoj smrti 2007. godine (7. studenoga u Zagrebu u 85. godini života). Njegovom smo smrću osjetili veliku prazninu jer najteže nas uvijek pogađaju odlasci dobrih i plemenitih ljudi kao što je bio profesor Wolf. La Fontaine je rekao da “čovjek dva puta umire. Druga je smrt biti zaboravljen”, što sigurno ne vrijedi za profesora. Wolfa jer njegova djela ostaju u napisanim radovima i u radovima i sjećanjima njegovih suradnika i kolega. Profesoru Wolfu izražavamo veliko hvala za njegov neumorni rad na Klinici za kožne i spolne bolesti i velikom doprinosu na razvoju Klinike i Medicinskog fakulteta u Rijeci, kao i podršci i pomoći koju je svesrdno pružao svim svojim studentima i kolegama.

LITERATURA

1. Gruber F, Periš Z. Povijest klinike za kožne i spolne bolesti u Rijeci. *Medicina* 2006;42: 173-77.
2. Bakašun V. Rad na suzbijanju brucelozе u Istri u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata. U: Bakašun V. ur. *Zavod za javno zdravstvo Primorsko - Goranske županije Rijeka /1900-2000/ AKD, Rijeka, 2000.*, str. 151-9.
3. Gruber F. Katedra za Kožne i spolne bolesti. U: Pavešić D, Sepčić J. ur. *Medicinski fakultet u Rijeci (1955-1995)*, str. 171-7.
4. Wolf A. Uloga svjetla u nastanku patoloških promjena u koži. *Disertacija, Rijeka 1972.*
5. Kaštelan M. Katedra/Klinika za dermatovenerologiju. U: Škrobonja A, Sepčić J. Ur. *Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci 1955-2005, AKD, Rijeka 2005.*, str. 140-4.
6. Wolf A, Dobrinčić J, Steiner A, Švarcer V. Apsorpcija optičkog spektra u ljudskoj koži. *Acta derm Jug* 1974;1: 16-22.
7. Wolf A, Jakac D. Alterazioni fotodinamiche e fotoallergiche della cute dovute a medicamenti e cosmetici. *G Ital Derm-Minerva Dermatol* 1974,109:29-31.

8. Wolf A, Mohar N, Šaka u porfiriji. Zbornik radova V. simpozija Bolesti šake i ozljede šake. Dubrovnik 1978., str. 116-7.
9. Stašić A, Wolf A, Gruber F. Problematika fotodermatoza. Zbornik radova. Dani primarne zdravstvene zaštite. Labin: Dom zdravlja, 1988., str. 66-70.
10. Wolf A. Fotodermatoze (aktiničke dermatoze). U Jakac D. ur: Dermatologija i venerologija. Beograd- Zagreb: Medicinska knjiga, 1981., str. 302.
11. Wolf A. Porfirije. U Jakac D. ur: Dermatologija i venerologija. Beograd- Zagreb: Medicinska knjiga, 1981., str. 294-8.
12. Wolf A, Curl A. Epidemija mikrosporije u Rijeci. *Acta derm Iug* 1976;3:163-8.
13. Wolf A, Uremović V. Nove mogućnosti u liječenju trichomonas vaginalis i candida albicans vulvo-vaginitisa. *Medicina* 1964;1:45-52.
14. Wolf A. Griseofulvin u dermatologiji- Naša iskustva u liječenju dermatomikoza griseofulvinom. *Pharmaca* 1965; 133-7.
15. Thiers H, Moulin G, Guibaud P, Pousset G, Wolf A. Generalisation d'un zona revelatrice d'un myelome. *Bull Dermatologie Syphilographie* 1965;72:783-5.
16. Wolf A. Profesionalni značaj palmo plantarnih dermatofitija. Zbornik radova 7. Kongresa dermatovenerologa jugoslavije. Rijeka 1972., str. 435-40.
17. Kastelić M, Wolf A. Present day mycological situation in Croatia. U: Kanski A. ur. Dermatological lesions of palm and soles. Zagreb Medicinski fakultet, 1986., str. 133-40.
18. Rukavina V, Cezner M, Wolf A. Etiologija bruceloza u Istarskoj epidemiji. *Acta Fac Med Flumin* 1966;1:213-3.
19. Wolf A, Hofman-Broznić A, Mohar N. Patološke promjene na koži izazvane grinjama koje žive na biljkama, plodinama i životinjama. Zbornik radova 7. kongresa dermatovenerologa Jugoslavije. Rijeka, 1972., str. 201-8.
20. Wolf A, Sučić M. Vrijednost TPHA u dijagnostici ranog sifilisa. *Medicina* 1983;19: suppl 1: 33-7.
21. Wolf A. principi liječenja zaraznih dermatoza s posebnim osvrtom na rezistenciju. *Medicina* 1985;21:5-9.
22. Wolf A, Gruber F, Jakac D. Akneiforme eruptions in female workers at a cable factory. *Berufsdermatosen* 1977;25; 229-36.
23. Wolf A, Gruber F. Acne oleinica u građevinskih radnika . *Medicina* 1978;15, Suppl 1: 45-47.
24. Wolf A. Profesionalne bolesti kože. U: Kanski A. i sur. Kožne i spolne bolesti. Beograd: Jugoslovenska medicinska naklada, 1982., str. 191-9.
25. Wolf A., Sučić M. Profesionalne promjene na rukama frizerki i brijčača. *Acta Derm Iug* 1982;9:139-46.
26. Wolf A, Curl A. Pomorci kao potencijalni unosioци rijetkih spolnih bolesti. *Pomorska Medicina* 3, sv 33 ,1983: 337-41.
27. Wolf A, Gruber F, Jakac D. Painful piezogenic pedal papules and physical activity. *Dermatosen in Beruf. Umwelt* 1986;34:106-7.

28. Wolf A, Periš Z, Zečević J, Kansky A. Epidemiology of contact: allergic dermatitis in Croatia. U Kansky A ur. Dermatological lesions of palm and soles. Zagreb: Medicinski fakultet, 1986:61-7.
29. Wolf A, Stašić A, Jakac D. Profesionalna kožna patologija u industriji Labinskog bazena. Zbornik radova Dani primarne zdravstvene zaštite. Labin: Dom zdravlja, 1985, str. 325-30.
30. Stašić A, Gruber F, Wolf A, Mohorić I. Profesionalni kontaktni alergijski dermatitis kod brodograđevnih radnika. Acta derm Iug 1987;14:205-7.
31. Wolf A, Markušić J. Cellular immunity of psoriatics. Period Biol 1985;88:409-10.
32. Frković A, Bakašun V. Hrvatski liječnički zbor - Podružnica Rijeka 1947- 2007. Rijeka: Digital point, 2007., str. 58.
33. Krajina Z, Wolf A. Dodiplomska nastava na medicinskim fakultetima SR Hrvatske. Bilten Medicinske akademije ZLH 1979;7:13.
34. Wolf A. Osvrt na odgojno obrazovni proces na Medicinskom fakultetu u Rijeci. Bilten Medicinske akademije ZLH 1979;13: 29-33.
35. Wolf A. Kratki osvrt na današnje stanje lokalne terapije psorijaze. Psoriasis 1980; 5:7-9.
36. Wolf A, Stašić A, Kučina M. Bolesnik s Moniletrksom. Acta Derm Iug 1983;10: 251-5.

SAŽETAK

Prof. dr. sc. Anđelko Wolf (Slavonski Šamac 1922. – Zagreb 2007.) diplomirao je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 1947. Najprije je specijalizirao epidemiologiju položivši specijalistički ispit 1950. u Beogradu. Radio je kao voditelj Centra za suzbijanje bruceloze u Rijeci za Istru i Slovensko primorje. Godine 1954. specijalizira dermatovenerologiju na riječkom Odjelu za kožne i spolne bolesti riječke bolnice. Specijalistički ispit položio je 1958. i postao asistent Medicinskog fakulteta. Za docenta je izabran 1973., izvanrednim profesorom postaje 1976., a redovnim 1981. Osnovao je i vodio mikološki i alergološki laboratorij Klinike, a poslije se posvetio profesionalnim bolestima i fotodermatologiji. Doktorirao je disertacijom o ulozi svjetla u nastanku bolesti kože. Obavljao je brojne odgovorne dužnosti na Klinici i Medicinskom fakultetu. Bio je vrstan i vrijedan kliničar. Predavao je i na postdiplomskom studiju u Rijeci i Zagrebu. Objavio je više od osamdeset stručnih i znanstvenih radova iz područja dermatovenerologije, a pisao i o potrebi reforme studija na medicinskim fakultetima.

Ključne riječi: *povijest medicine, epidemiologija, dermatovenerologija, fotobiologija, Anđelko Wolf, Rijeka, Hrvatska*